ב"ה
גליון 159 – בא
כ"ט טבת תשפ"א

כיבוש האומין לקדושה

לך ובא

פרשת בא, השלישית בספר שמות, מקבילה בכמה וכמה עניינים לפרשת לך-לך, השלישית בספר בראשית (וגם שֵם הפרשיות קרוב בעניינו): שָם עולה אברהם (אשר הוא סימן לבניו כידוע) ברכוש גדול ממצרים, וכאן העם כולו יוצא ברכוש גדול; שם נודעה-נגזרה הגלות בברית בין הבתרים, וכאן היא מסתיימת; שם מצוּוֶה אברהם על ברית המילה, וכאן נימולו העם לקראת הפסח; שם בונה אברהם מזבחות וקורא בשם ה', וכאן זבח הפסח (שיש בו משום גרות, כענין האמור: וכי יגור אתך גר ועשה פסח, ואכמ"ל); שם "אברהם התחיל להאיר" (כלשון רבותינו) וכאן "לכל בני ישראל היה אור", ובכלל באברהם (בגי' ברא אדם) מתחילה הבריאה מחדש, "בריאה יהודית" מתוקנת (ראו גליון 157), ובו מתחילים "שני אלפים תורה", וכאן מצוה ראשונה שנצטוו ישראל: "החדש הזה לכם" (אשר ישנה סברה להתחיל בה את התורה, כדברי רש"י בפתיחת פירושו).

וארא-בא

בפרשת וארא מופיעות שבע מעשר המכות – וכרמוז בשתי האותיות הראשונות של שם הפרשה וארא – ובפרשת בא שלשת המכות האחרונות, כמספר בא. חלוקת 10 ל-3-7 ידועה ומקובלת בישראל כחלוקה יסודית ביותר בין המדות והמוחין; בין הנגלות והנסתרות; בין התופעות לשרשים ובין הבנים להורים-המולידים. בסוד שם הוי"ה (שנגלה ונתפרש או "נתפתח" בראש פרשת וארא לשם מימוש הגאולה), י-ה הם המוחין-ההורים, חכמה ובינה (המכוּנים כידוע אבא ואמא) ובראשם הכתר (הרמוז בקוצו של י', או לחילופין הדעת המחברת בין ההורים והקושרת בינם לבנים), ואילו ו-ה הם הבנים-המדות-הנגלות (-"והנגלות לנו ולבנינו") הנולדות מן המוחין-הנסתרים: ו' מדות הלב, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, ואתם-עמם המלכות (המכונה גם: בת) – ההוצאה-לפועל בדיבור ומעשה.

[החלוקה הזו שבין הבנים לאבות בשתי הפרשיות, מתבטאת גם בכך שבסדר וארא מפטירין בפורענות מצרים שבדברי יחזקאל, ואילו בסדר וארא מפטירין בפורענות מצרים שבדברי ירמיהו. וידוע כי לדברי רבותינו יחזקאל ("בו בוזי") הוא בנו של ירמיהו (שהיו מבזין אותו"-)!].

לעניינו: ששת המכות שבפרשת וארא הם יחסית בתופעות (וסדורים מלמטה למעלה: מן הדם-הוא-הנפש שכנגד המלכות, ועד לברד שכנגד מדת החסד (המלָוֶה את כל שאר המדות, ולכן מכוּוֶה הברד "כל מגפותי", ורמוז הוא לעצמו ב-א של וארא), ואילו שלשת המכות שבפרשת בא הם במוחין הנסתרים, עוסקות באור (-חכמה) וחשך, ובאות לערער את עצם השיטה המצרית המיוצגת על ידי פרעה עצמו, הנכנס מעתה למשא ומתן "רציני" עם משה. כדברי עבדי פרעה בתחילת הפרשה, כבר "אבדה מצרים" ו"לא נשארה אבן על אבן" בכל המערכות המקיימות מדינה, אולם את פרעה-הראש כל זה "אינו מזיז" כל עוד השיטה עצמה לא הופרכה, ורק מכאן ואילך בטחונו העצמי הולך ומתערער, והוא "יוצא מכליו" (במכת חשך) עד שנשבר לגמרי (במכת בכורות ה"קובעת ברכה לעצמה" ורמוזה ב-א של בא).

[חלוקת 3-7 ניכרת גם בבריאת העולם בעשרה מאמרות, כאשר שלשת הראשונים "בראשית" (שגם הוא מאמר כדברי רז"ל) "יהי אור" ו"יהי רקיע" עוסקים ביסודות שמהן "צמחו" שאר הנבראים. וכן בעשרת הדברות, שלשת הראשונות "אנכי" "לא יהיה" ו"לא תשא", עוסקות בכבוד ה' עצמו. מכת בכורות, "ראשית לכל אונם" (תהלים קה,לו), כנגד מאמר "בראשית" וכנגד הדיבר "אנכי" (כי "אני – בעצמי ולא מלאך ושרף – יוצא בתוך מצרים"). כאמור בכתבי חסידות, עשר המכות "מסירות את הלוט" מעל עשרה מאמרות, והופכת אותן לעשרת הדברות שניתנו לישראל "פנים בפנים"].

השיטה הוכתה אך לא נכנעה

אמנם לפי שעה הוכה גם פרעה-הראש, ונאלץ לשלח את ישראל, אך אינו נכנע לגמרי, ומיד הוא מתעשת ורודף אחרי בני ישראל, וגם לאחר קריעת ים סוף, בה הובטחו ישראל כי "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", משמע להזדהות עמם, הרי רואים אנו כי אומרים הם לעתים "טוב לנו שוב מצריימה" או "ניתנה ראש ונשובה", וכן בהמשך הדורות פה ושם הם "יורדים מצרים לעזרה", ו"מוצא הסוסים אשר לשלמה ממצרים". כל-שכן הגויים עצמם שסרבו לקבל תורה, וממשיכים בדרכם כמימים ימימה.

משום כך, גם ישראל (שנרפאו עם נגיפת מצרים) אינם נוחלים עדיין את כל עשרת העממים שהובטחו לאברהם בברית בין הבתרים, אלא רק שבעה מהם, ואילו את ארצות "קיני קנזי וקדמוני", אשר המה כדברי רבותינו אדום עמון ומואב, לא הורשו לכבוש עד עת קץ. בחכמת האמת אדום (המואס בעבודת שמים) הוא הכתר דקליפה (משמע החופש והחוצפה, והוא כנגד פראותו של פרעה המופרע, וכידוע שמצרי ואדומי דינם שוה בתורה לענין יוחסין); מואב (-אבא) הוא החכמה דקליפה, ועמון (-"אמא") כנגד בינה דקליפה.

"מוחין בעצם", ו"מוחין השייכים למדות"

במונחים אחרים ניתן להתבטא, שאמנם זכינו לגבור במצרים גם על המוחין דקליפה, וכן בהמשך ההיסטוריה כבשנו-לשעה גם את ארצות אדום מואב ומואב, אך אין בכך סיפוח של נחלה-שאין-לה הפסק. בכתבי חסידות מבחינים בין "מוחין בעצם" ל"מוחין השייכים למדות": אלו האחרונים מושפעות עדיין ממדות הלב ומתפעלות מהן; אינן עצמאיות לגמרי ויש בהן בחינת בַּטָלָה ונפילה.

ובמקביל במדות הנפש, יש לומר שעם ישראל מוכָּר בעולם כמצויין במדותיו, בחסדיו (כדברי בני ארם בסוף מלכים-א על מלכי ישראל ש"מלכי חסד הם") וברחמנותו (-מורשת יעקב שמדתו רחמים, מרכז מדות הלב), ועליהן תפארתו, אך במוחין, היינו תורת ישראל (עם פירושיה שבעל-פה), אינה נודעת ומקובלת בגויים, שנוטים לזייף בה ולחדש מלבם דתות מתחרות, וגם השכל הטוב היהודי אינו נתפס להם כמשהו שיטתי ומחייב שניתן לאמץ אותו, ולפיכך גם אנו-עצמנו אין בנו די בטחון-עצמי לקרוא בשם ה' בעולם בעוז כובש-כל-לב.

ענין זה בא לידי ביטוי נאה בספר איוב. גם לאיוב היו שבעה בנים ושלש בנות (ואם כן הבנות מייצגות את המוחין, ועל דרך הכתוב "אמור לחכמה אחותי את"). והנה בטרם הפורענות נאמר (איוב א,ד) "והלכו בניו ועשו משתה בית איש יומו, ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם". וכאשר "הקיפו ימי המשתה", כלומר בתום כל שבוע, השכים איוב והעלה עולות מספר כולם, כי אמר: "אולי חטאו בני וברכו אלקים בלבבם". כנראה "היה משהו" בחשש זה, כי כאשר אין המוח שליט על הלב (אלא להיפך: "מתארח" אצלו וכפוף אליו כבנות איוב אצל אחיהן) עלול הוא לעתים לשרירות הגובלת בכפירה וחילול השם, ואולי בעקבות כך באה הפורענות, כי הרי לבסוף כששב ה' את שבות איוב וברך את אחריתו מראשיתו והכפיל את נכסיו, כאמור בסוף הספר, חזרו ונולדו לו שבעה בנים ושלש בנות. כאן לא הוכפל המספר הכמותי, אלא כפי הנראה הוכפל באיכות, ונתגלה ונתבטא בעיקר בשלשת הבנות, אשר הכתוב מציינן בשמותיהן ומעיד כי "לא נמצאו נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ, ויתן להם אביהם נחלה בתוך אחיהן" – כלומר איפשר להן להיות עצמאיות ובלתי תלויות באחיהן, וזה מה ששמר על יופין (וחכמתן) הנודעת לתהלה בכל הארץ (ומסתמא מעתה גם הבנים-המדות כפופים לצו המוחין ואינם עלולים לחטא)!

ב"א

והן אנו עתה

אם מובטח לנו כי "לא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל... מכל הארצות אשר הדחתים שם" וגו' (ירמיה כג,ז-ח), כי תהיה יציאת מצרים טפלה ליציאה משעבוד מלכויות (ברכות יב,ב), אם כן מתבקש לומר כי השינוי המופלג יתרחש בדיוק בנקודה זו: יתגלו לנו (או מוטב: בנו) המוחין-בעצם במלא תפארתם ותוקפם ותעוזתם הכובשת כל-לב עד שכל אדם וכל אומה ולשון אינם יכולים שלא להסחף אחריה בשמחה, כי יתגלו "אנשי מופת" לרוב שיפעלו בחופש ובבטחון שלם מתוך ה"ניצוץ משיח" שישנו אי-שם בתוך כל אישי ישראל, ויֵראו כי ניתן לעשות את הבלתי-אפשרי(-לכאורה) גם במסגרות הטבע (המוּכָּר גם לגויים), והרי זה מופלא באין ערוך מנסי מצרים שעיקרן בהתפעמות הלב מן הניסים הגלויים המופיעים ונעלמים כאבוקות בלילה, בעוד שהנסים בתוך ומתוך טבעו של עולם, נסים נסתרים-פנימיים, מצטברים ומוסיפים והולכים, הלוך ואור עד נכון היום [ועל כן המשילו חכמים במסכת יומא את הניסים שניתנו ליכתב ללילה (שבסופו כוכב הבקר איילת השחר, היא אסתר שמגילתה נכתבה), וממילא עידן הנסים שאינם כתובים הריהו בבחינת יום, שאמנם אינו מזהיר ומרשים באורו, אך הוא עיקר המבוקש, וכל המצוות עיקרן ביום (וראו בסוף ספר רסיסי לילה לרבנו צדוק הכהן ובגליון 158).

ידוע הטב כי כל הדתות שתעו אחריהם עובדי האלילים, ומהן שנטלו מתורת ישראל וזייפו בה, הועם זוהרן בעידן המודרני, התרבות כולה איבדה את דרכה ואמונותיה ונמצאת במשבר עמוק, ובאין-דרך צצים ועולים מיני "ערכים" מוזרים והרסניים למין האדם כצלם אלקים, עד כדי סיכון לעצם הקיום עם אובדן טעם החיים, רצון ויכולת ההולדה, התוחלת והמשמעות. ניתן לומר במדה מסויימת שלא נותרו בעולם אלא שני החיצים המוֹרים-כיוון לשבעים האומות, חץ ישראל לאישוש האדם כצלם אלקים, וחץ עמלק-הופכו (והוא "אל אחר שנסתרס ואין לו דעת"), שכל כולו חוסר-קשר וזיקה המורה-כיוון אל הג'ונגל, אל האדם כ"פרא אציל"(?) הששׂ ושמח בהרס עצמו, המולק ומנתק כל ערך ובוחר במות ובאנטרופיה-לשמה (ובעצם גוזר מיתה במו-ידיו גם עליו עצמו!). במצב דברים זה, ברור שהעולם כולו עתיד במהרה לבחור בישראל ובתורתו, ולוּ לשם הגנה מן האופציה ההפכית, אך מצפה הוא לעם ישראל שישתקם מפחדיו ומנמיכות רוחו, יצא מגלות הדעת ויחזור אל עצמו ואל תרבותו-תורתו, ויחל לשאת דבריו מציון בגאון, בחופש, בעוז ותעצומות בחן-אמת ובשכל טוב, יעשה ויצליח בארצו-מדינתו, ומשם פתוחה דרך המלך לתיקון העולם כולו במלכות ש-ד-י.

שבת שלום ומבורך!